

Annotatie Bestuurlijk Overleg Jan Markink – College Scherpenzeel

---

Team: Programma Sterk Bestuur

Van: [REDACTED]

Datum: 20 november 2015

Doel gesprek

Het doel van het gesprek is dat we het belang benadrukken van het maken van een afgewogen keuze vanuit de gemeente Scherpenzeel. **We verwachten van Scherpenzeel dat ze actief bezig gaan met duurzame versterking van bestuurskracht en willen graag van het college horen wat ze daar aan gaan doen.** Scherpenzeel is een kleine gemeente, met een zeer kleine gemeentelijke organisatie. De gemeente geeft aan zelfstandig te willen blijven. Dit vraagt dan wel om heldere keuzes van de organisatie en de raad en goede samenwerking vanuit de gemeente met omliggende gemeenten. Het is belangrijk dat de gemeente zich bewust is van de consequenties van de keuze voor zelfstandigheid. Scherpenzeel is nu bezig met een heroriëntatie op hun eigen bestuurskracht, maar de vraag is wat ze daar actief mee gaan doen. De provincie wil dat daarbij alle opties (dus ook herindeling) open op tafel liggen en bespreekbaar zijn. Zelfstandigheid kan nooit een doel op zich zijn. Maak de gemeente bekend met het Programma Sterk Bestuur en benoem daarbij in ieder geval helder het uitgangspunt van de provincie: bestuurskracht moet op agenda staan en gemeenten moeten actief stappen zetten voor versterken van gemeentelijke bestuurskracht. De provincie gaat niets overnemen, wel ondersteunen.

Insteek en achtergronden gesprek

Om dit doel met dit gesprek te realiseren stellen we de volgende insteek voor. We kunnen positief zijn over wat de gemeente Scherpenzeel met de kleine organisatie (rond de 60 fte) heeft bereikt. De gemeente onderkent dat de organisatie kwetsbaar is, maar is nog altijd prima in staat alle ballen in de lucht te houden. De organisatie is daar trots op en ziet ook de voordelen van een kleine organisatie: korte lijnen, goed improviseren. We hebben hier bewondering voor, maar de resultaten mogen niet verblinden. Een kleine gemeente is en blijft kwetsbaar en moet opzoek naar strategische partners voor goede samenwerking. Heldere afwegingen hierbij zijn cruciaal.

Scherpenzeel heeft samen met Renswoude en Woudenberg een mislukt fusietraject doorlopen. De gemeenten hadden een fusievoorstel bij de minister ingediend, maar die trok het voorstel weer in toen het kabinet demissionair was geworden. De provincie is net als de gemeente zwaar teleurgesteld in het afketsen van het fusietraject tussen Renswoude, Woudenberg en Scherpenzeel. We snappen dat dit mislukte fusietraject veel tijd, geld en energie gekost heeft bij de gemeente. Het intrekken van het wetsvoorstel heeft daardoor bij de gemeente een flinke kater achtergelaten en de gemeente drie jaar stilstand opgeleverd. Het is nu zaak deze ervaring de gemeente niet te laten belemmeren om noodzakelijke stappen te zetten, maar vooruit te kijken.

Het is goed om aan te geven dat de gemeente bij die strategiebepaling afhankelijk is wat Barneveld wil en als mogelijkheden ziet. Barneveld is graag bereid met Scherpenzeel samen te werken. Barneveld wil wel graag toewerken naar een structurele oplossing. Scherpenzeel kan niet alles vragen. Het is namelijk niet realistisch van Barneveld te verwachten dat ze de ambtelijke organisatie gaat integreren met Scherpenzeel en toewerken naar één organisatie die zowel Scherpenzeel als de gemeente Barneveld op gelijke voet bedient. Na het niet doorgaan van deze fusie heeft het gemeentebestuur zijn oriëntatie verlegd naar Barneveld. Met deze gemeente werkte Scherpenzeel al veel samen, maar die samenwerking is geïntensiveerd.

De gemeente Scherpenzeel is trots, de organisatie krijgt op dit moment alles nog wel voor elkaar en Scherpenzeel is bang haar identiteit te verliezen bij het samengaan met de grote gemeente Barneveld. Daarnaast heeft de gemeente een flinke kater overgehouden aan het mislukte fusietraject met Renswoude en Woudenberg en vrezen nu met een toekomstige herindeling weer een tijdrovend en energierijk proces. Het is zaak deze angst weg te nemen en te benadrukken dat vooruit kijken noodzakelijk is.

Bestuurlijke toekomst

Het standpunt van Scherpenzeel over de bestuurlijke toekomst is verwoord in de net aangenomen programmabegroting 2016:

"Scherpenzeel is en blijft een zelfstandige gemeente. Er zullen binnen deze collegeperiode geen initiatieven worden ontplooid op het gebied van ambtelijke dan wel bestuurlijke samenvoeging. Om ons takenpakket op voldoende kwaliteitsniveau uit te kunnen voeren tegen een reëel kostenniveau, is het noodzakelijk om meer en breder regionaal samen te werken dan wel bepaalde taken uit te besteden."

De gemeente heeft onderzoek laten uitvoeren naar de diverse mogelijkheden voor de bestendiging van de bestuurskracht. In de programmabegroting 2016 wordt hierover het volgende gezegd:

"In 2015 heeft er een extern onderzoek plaatsgevonden naar de toekomst van onze ambtelijke organisatie. De centrale strategische vraag hierbij was: 'hoe kan de ambtelijke organisatie in de komende circa acht jaar op een zelfstandige, solide en toekomstbestendige manier functioneren, rekening houdend met technologische ontwikkelingen en aansluitend op de veranderende samenleving?'. Dit onderzoek heeft verschillende mogelijke toekomstscenario's opgeleverd. Het rapport vereist nadere doordinking en bespreking met college, MT en gemeenteraad. De uitkomsten van deze strategiebeepaling zijn op dit moment nog ongewis. Dat geldt uiteraard ook voor de consequenties. De scenariokeuze is bepalend voor de impact ervan op behoeften en ambities op het gebied van bedrijfsvoering en dienstverlening. Daarnaast voor wijze van samenwerking met buurgemeenten en de totale kosten van de ambtelijke ondersteuning. In 2016 wordt de bestuurlijke keuze geëffectueerd."

Uit contact met de gemeentesecretaris van Scherpenzeel, Vincent van Arkel, blijkt dat de kwetsbaarheid van de organisatie van de gemeente Scherpenzeel de aanleiding is voor het externe onderzoek. De kleine organisatie loopt tegen problemen aan, zoals op het terrein van ICT en beveiliging. Door een externe is nagegaan wat er in de toekomst nodig is om de taken te kunnen uitvoeren. Op dit moment ligt er een (niet openbaar) discussiestuk met daarin scenario's voor de toekomst van de ambtelijke organisatie en vindt een informeel gesprek plaats in het college en met de raad. De gemeentesecretaris van Barneveld, Dick Bakhuizen, gaf vandaag aan dat de raad van Scherpenzeel gisteravond duidelijk was over de toekomst: keuze voor zelfstandigheid. Op 1 december vindt een gesprek plaats tussen de colleges van Scherpenzeel en Barneveld over de toekomstige samenwerking. Op 30 november spreken we ambtelijk met Barneveld ( ) met ( ) en ( ).

Argumenten voor duurzame oplossing van de kwetsbaarheid van Scherpenzeel: herindeling

Uit de tekst over de bestuurlijke toekomst van Scherpenzeel blijkt dat het college er stevig in zit: deze collegeperiode geen bestuurlijke of ambtelijke samenvoeging. Dat hoeft een indringend gesprek met B&W zeker niet in de weg te staan. Informeel ligt de visie op de bestuurlijke toekomst al wat genuanceerder (de burgemeester geeft informeel aan ambities niet te kunnen verwezenlijken). Een optie is in het gesprek met het college aan de leden individueel te vragen hoe zij hier tegen aan kijken. Het standpunt van het college roept ook de vraag op: met wie gaat men dan meer en breder regionaal samenwerken? Is dat met Barneveld of via Regio FoodValley? En hoe denken die partners er over? Willen die wel samenwerken of gaat hun voorkeur uit naar andere constructies? Loopt Scherpenzeel niet het risico alleen te komen staan?. Nu is men nog een relatief sterke gemeente, een aantrekkelijke bruid, maar hoe is dat over een x-aantal jaar. Dreigt dan geen Millingen aan de Rijn of Rijnwaardenscenario waar gemeenten te lang hebben gewacht met het stappen zetten? Een herindeling op termijn lijkt de enige duurzame oplossing voor de kwetsbaarheden waar deze kleine gemeente mee te maken heeft. We zetten de argumenten hiervoor op een rij:

- Kernpunt: de organisatie van **Scherpenzeel is klein en kwetsbaar**. Dit wordt onderbouwd door de conclusies van de commissie de Graaf:
  - In het regiorapport FoodValley staat: "Op dit moment zijn er geen aanwijzingen dat gemeenten door hun beperkte omvang in de problemen komen. De gemeente

Scherpenzeel is kwetsbaar op de drie K's (Kwaliteit, Kwetsbaarheid, Kosten), maar zoekt samenwerking om problemen te voorkomen."

- En in de bestuursscan voor Scherpenzeel: "Het ambtelijk apparaat kent eenpersoonsfuncties. De kwetsbaarheden die dat oplevert, worden opgevangen door de tijdelijke inhuur van ambtenaren uit andere gemeenten of externe inhuur. Het is de vraag of deze oplossingen nog volstaan met het oog op de nieuwe taken en maatschappelijke opgaven waarvoor de gemeente zich gesteld ziet. De decentralisaties in het sociale domein vragen om nieuwe competenties van ambtenaren op het gebied van inkoop- en alliantiemanagement. De gemeente loopt het risico dat niet tijdig de juiste competenties aanwezig zijn gezien de snelheid waarmee de gemeente zich op de nieuwe taken moet voorbereiden."
- En: "De Adviescommissie constateert dat er veel goed loopt in de gemeente en daarom de noodzaak van verandering en strategische visievorming niet worden gevoeld. Voor toekomstige nieuwe maatschappelijke opgaven zal de gemeente zich strategisch moeten versterken, solitair en binnen de regionale samenwerking."
- In het concept regiorapport voor de FoodValley stond de kwetsbaarheid van Scherpenzeel overigens explicieter. Na een reactie van de gemeente Scherpenzeel is dit aangepast. Dit is illustratief: de gemeente is kwetsbaar, maar dit kan niet in het openbaar worden gezegd. In het concept stond: "De gemeente Scherpenzeel is kwetsbaar op de drie K's (Kwaliteit, Kwetsbaarheid en Kosten), maar ervaart dit zelf niet als probleem". De tekst luidt nu zoals hierboven weergegeven. En in het conceptrapport stond de passage: 'Gemeente Barneveld is in staat om Scherpenzeel te ondersteunen waar nodig. De afhankelijkheid van Scherpenzeel van Barneveld is evident'. De weergegeven formulering wekte naar de mening van Scherpenzeel ten onrechte de suggestie dat er sprake zou zijn van 'leunen' op de buurgemeente. Als gevolg van deze opmerking op dit punt, heeft de commissie de tekst gewijzigd in een meer neutrale passage: 'Barneveld en Scherpenzeel werken veelvuldig samen. Er is samenwerking op het gebied van ICT tussen de gemeenten Barneveld, Scherpenzeel en Woudenberg.'
- De begroting van Scherpenzeel is sluitend en voor de beschikbare voorzieningen is de belastingscapaciteit met € 900.000 hoog. Door de geringe omvang van de gemeente kan Scherpenzeel echter grote tegenvallers maar moeilijk opvangen. We zien ook dat zij op dit moment inderdaad in staat is de opgaven uit te voeren, maar het risico dat de organisatie onder druk komt te staan is heel erg groot. We vragen ons af hoe lang dit nog goed gaat, zeker omdat in dit domein veel onverwachte risico's zijn met grote effecten. Deze sociale decentralisaties vragen veel van gemeenten en maken gemeenten extra kwetsbaar. Na 3D's komt snel de Omgevingswet. Dit vraagt veel van een gemeente, zeker kleine plattelandsgemeenten gaan hier veel van merken.
- Het kunnen uitvoeren van taken is een ding, het **benutten van kansen** een andere. Wat haalt en brengt Scherpenzeel als kleine gemeente bijvoorbeeld in Food-Valley-verband? Plukt Scherpenzeel de vruchten van de regionale samenwerking? En concreter: is de kleine organisatie van Scherpenzeel in staat de ambities (van de raad) te realiseren?
- Scherpenzeel ontwikkelt zich (naar verwachting) naar een regiegemeente. De **vraag is hoeveel sturing en controle je dan nog werkelijk vanuit de raad en de organisatie hebt op het beleid** en de uitvoering. Bestuurlijke samenvoeging is dan meer vastleggen van hoe het in de praktijk voor een groot al functioneert.

Wanneer Barneveld ter sprake komt:

- Bij de gemeente Scherpenzeel speelt de zorg dat door een herindeling de identiteit verandert. Daar kunnen we tegenin brengen dat de sociaal-culturele identiteit van een kern/dorp nauwelijks wordt bepaald door bestuurlijke structuren. De identiteit zal niet afnemen door een fusie. Een herindeling zal de identiteit juist versterken (vgl. met andere opschalingen zoals in de Achterhoek). Barneveld kent een aantal kernen met een eigen identiteit, neem bijvoorbeeld Voorthuizen (dat is qua inwonertal iets groter dan Scherpenzeel).

- Dat gezegd hebbende, hebben Barneveld en Scherpenzeel sowieso allebei al een significante confessionele achtergrond. Culturele verschillen tussen Scherpenzeel en de kernen in de gemeente Barneveld zijn marginaal. Inwoners in beide gemeenten delen daarnaast dezelfde arbeidsoriëntatie (food en agro-business).

Advies

Geef complimenten voor de manier waarop Scherpenzeel nu de opgaven waarmee ze te maken hebben aanpakt, maar uit ook de zorgen die vanuit de provincie leven ten aanzien van hun kwetsbaarheid. Benadruk daarom dat een duurzame versterking van de bestuurskracht door de provincie dan ook noodzakelijk wordt geacht. Het is goed dat Scherpenzeel zelf met een onderzoek is gestart, maar vraag hoe volgens het college de vervolgstappen eruit zien. Je kunt eventueel aanbieden vanuit de provincie mee te willen denken/sparren. Het is ook belangrijk om aan te geven hoe wij aankijken tegen een herindeling, zowel in algemene termen alsmede specifiek gericht op deze casus. Goed om daarbij aan te geven dat we snappen dat ze een kater hebben overgehouden aan de mislukte fusiepoging, maar dat het nu zaak is naar de toekomst te kijken.

Vragen

- Welke ervaringen heeft Scherpenzeel met het **project Sterk Bestuur** in Gelderland? Hoe kijkt het college aan tegen de aanbevelingen?
- Welke **uitdagingen** ziet de gemeente voor zichzelf voor de korte en middellange termijn?
- Hoe wil Scherpenzeel deze uitdagingen **op pakken**? Welke **stappen** gaan jullie als gemeente zetten om de bestuurskracht te bestendigen?
  - a. Wat voor samenwerking is daarvoor nodig?
  - b. Wat voor samenwerking met Barneveld is nodig?
- Hoe verloopt de **samenwerking** met andere gemeenten en de regionale samenwerking?
- Welke **strategische samenwerkingspartners** zoeken jullie nu op?
- Wat hebben jullie van ons nodig? Waarbij kan de provincie de gemeente **ondersteunen**?

Bestuur

Ben Visser
Burgemeester, ChristenUnie

Vincent van Arkel
Gemeentesecretaris

Henk Vreeswijk
Wethouder, SGP

Margo van de Fliert-Klein
Wethouder, CDA

Tonnis van Dijk
Wethouder, ChristenUnie

Samenstelling gemeenteraad

De raad bestaat uit 13 raadsleden, met de volgende samenstelling:

- GemeenteBelangen Scherpenzeel: 3
- SGP: 3
- CDA: 3
- VVD: 1
- ChristenUnie: 2
- Democraten Scherpenzeel: 1